6. Машталір М.А. Практична спрямованість викладання морфологічних дисциплін / М.А.Машталір, И.В.Твердохліб // Морфологія. – 2007. – № 1 – С. 84–90.

7. Сватьєв А.В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А.В.Сватьєв, М.В.Маліков. – Запоріжжя: ЗДУ, 2004. – 195 с.

УДК 372.36

# ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ УСТАНОВИ

Пангелов Б.П., к.пед.н., доцент

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди*

У статті розглядається можливість використання елементів туризму в процесі фізичного виховання в умовах дошкільної і гармонійного розвитку дитини.

*Ключові слова: туристсько-краєзнавча робота, старші дошкільники.*

Пангелов Б.П. ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ТУРИСТСКО-КРАЕВЕДЧЕСКОЙ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ В УСЛОВИЯХ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ / Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет им. Г. Сковороды, Украина.

В статье рассматривается возможность использования элементов туризма в процессе физического воспитания в условиях дошкольного образовательного учреждения с целью оздоровления и гармоничного развития ребёнка.

*Ключевые слова: туристско-краеведческая деятельность, старшие дошкольники.*

Pangelov B.P. ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF TOURIST-REGIONAL WORK WITH CHILDREN IN THE CONDITIONS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENT / Pereyaslav-Khmelnitsky state pedagogical university of the name of H. Skovorodi, Ukraine.

In the article the question of possibility of the use of elements of tourism in the process of physical education in the conditions of preschool educational establishment with the purpose of making and harmonious development of child healthy is considered.

*Key words: tourist-regional activity, senior under-fives.*

## ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У теперішній час організація навчально-виховного процесу в дошкільних освітніх закладах України регламентується комплексними програмами розвитку і виховання дітей: “Малятко”, “Дитина”, “Крок за кроком”, “Будь здоровим, малюк!” та ін. Усі ці програми декларують, що головними завданнями навчання і виховання є зміцнення фізичного і психічного здоров’я дитини, прищеплення дітям основних навичок рухової та гігієнічної культури (Е.С. Вільчковський, 1997; Н.А. Ноткіна, 2002).

Рухова активність є найважливішою умовою нормального розвитку дитини, а також однією із необхідних форм життєдіяльності зростаючого організму дошкільника. Від рухової активності багато в чому залежать розвиток моторики, фізичних здібностей, стан здоров’я, нарешті, настрій дитини (С.Б. Шарманова, А.І. Федоров, 2002; Н.А. Ноткіна, Л.І. Казьміна, Н.Н. Войнович, 2002). Недостатня рухова активність дітей негативно впливає на їхні організми. Рухова активність дитини (як і дорослої людини) змінюється залежно від сезону: у зимовий період вона знижується, а влітку підвищується приблизно на 30% порівняно із середніми величинами.

Результати проведеного С.Б. Шармановою у 2004 р. соціологічного дослідження свідчать про дуже низький рівень фізкультурно-спортивної активності батьків і дошкільників: лише 11% з них систематично приділяють увагу фізичному вихованню своїх дітей. Тільки 12% батьків відмітили, що їх діти займаються в спортивних секціях і фізкультурно-оздоровчих групах.

Застосування доступних форм туризму в роботі з дошкільниками є одним з оптимальних підходів до всебічного виховання дитини. Однак у практиці вітчизняного дошкільного виховання застосування

елементів туризму є обмеженим, що пов'язано з недостатньою розробленістю організаційно-методичних підходів цього питання. Винятком є дослідження, які були проведені Г.П. Зав'яловою (2001) і Т.І. Грицишиною (2004).

**Метою** нашого дослідження є аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та передової педагогічної практики щодо організаційно-методичних засад туристської роботи в процесі фізичного виховання в умовах дошкільної освітньої установи.

## РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз даних науково-методичної літератури [2, 3, 4] дозволив встановити, що при розробці методики і визначення її змістовної сторони дослідники виходили із змісту загальної підготовки туриста, яка включає різні за змістом види туристської підготовки: теоретичну, фізичну, технічну і тактичну, а також формування особистісних якостей.

При підборі засобів для кожного виду підготовки враховувались вікові потреби дитини-дошкільника, а також можливості їх сприяння у вирішенні програмних завдань дитячої освітньої установи.

Загальна підготовка туриста-дошкільника має такий зміст.

1. **Теоретична підготовка** включає в себе:

- краєзнавчу (формування знань про рідний край, формування знань щодо правил поведінки на природі);
- топографічну (робота з найпростішими схемами, планами, картами);
- орієнтування на місцевості (орієнтування в предметно-просторовому середовищі; ходіння за "легендою");
- формування знань у галузі фізичної культури, туризму.

**2. Фізична підготовка:**

- загальна (розвиток фізичних здібностей: витривалості, швидкості, гнучкості: загальних координаційних, швидкісно-силових);
- спеціальна (формування вмінь і навичок у піших і лижних прогулянках).

3. **Технічна і тактична підготовка:**

- оволодіння технікою рухів у пішохідних і лижних прогулянках:
- раціональне подолання природних перешкод;
- вибір місця бівака, участь в його організації за допомогою дорослих.

4. **Формування особистісних якостей, дружніх відносин:**

- виконання туристських ролей;
- моделювання педагогічних ситуацій.

Відомо, що туризм як засіб фізичного виховання включає різноманітні за формою і змістом рухові дії. Характеризуючи туризм як засіб фізичного виховання у межах запропонованої методики, слід підкреслити доведене практикою положення про те, що завдання фізичного вдосконалення можуть вирішуватись лише в сукупності з іншими засобами фізичного виховання – іграми, спортивними вправами, гімнастикою.

Засоби туризму можуть бути включені не тільки у фізкультурно-оздоровчу роботу та активний відпочинок дітей, як це склалось, в основному, у практиці роботи в дошкільних закладах, але і в навчальну роботу з фізичного виховання старших дошкільників.

У запропонованій класифікації [3, 4] навчальна робота представлена пізнавальними і фізкультурними заняттями:

- пізнавальні заняття проводяться один раз на тиждень і в приміщенні, і на відкритому повітрі у формі бесід, дидактичних ігор, ігрових завдань;
- фізкультурні заняття, як і визначено традиційною програмою, проводяться на відкритому повітрі один раз на тиждень. Г.П. Зав'яловою (2001) було розроблено вісім типів занять – ігрові, сюжетно-рольові, колові тренування, заняття-змагання, заняття-тренування, прогулянки-розвідки, прогулянки-пошуки, природознавчі прогулянки.

У фізкультурно-оздоровчу роботу засоби туризму включаються у ранкові і вечірні прогулянки не менше двох разів на тиждень і представлені топографічними прогулянками, рухливими іграми з включенням пошукових ситуацій.

Засоби туризму дозволяють урізноманітнити активний відпочинок дітей. Фізкультурні розваги з туристською спрямованістю і туристські свята організуються у формі ігрових комплексів та прогулянок-походів. День здоров'я можна проводити у формі зльоту в різних варіантах проведення.

В основу планування процесу фізичного виховання з елементами туризму дослідники [3, 4] пропонують покласти принцип циклічності. Побудова циклів базується на особливостях туристської діяльності, яка включає три безперервні взаємопов'язані етапи: підготовку, проведення та підведення підсумків. Основу кожного циклу складають "виходи" дітей у природну і в соціальну сферу. Повторне звернення у різних циклах до одних і тих самих соціальних об'єктів з поступовим ускладненням рухового і пізнавального навчального матеріалу дозволяє поглиблювати знання про навколишній світ і вдосконалювати рухові уміння та навички дитини.

Весь навчальний рік (з вересня по травень) умовно поділяється на три квартали, три сезонні цикли – осінній, зимовий, весняний. В одному циклі планується 12 пізнавальних і 12 фізкультурних занять. Підведення підсумків може проводитись і після кожного заняття, і після завершення цілої серії занять. Щомісячно після восьми занять підводяться підсумки у формі фізкультурних розваг туристської спрямованості. Сезонний цикл може завершуватись туристським святом. Підведення підсумків проводиться у формі туристського зльоту дошкільників.

## ВИСНОВКИ

Таким чином, можна констатувати, що використання засобів туризму в умовах дошкільної освітньої установи розкриває нові можливості в підвищенні ефективності процесу фізичного виховання і дозволяє зробити наступні висновки:

1. Використання засобів туризму в основних організаційних формах фізичного виховання дошкільників буде сприяти більш ефективному розвитку фізичних здібностей дітей 5 і 6 років.
2. Ігрова туристська діяльність створює умови для формування вмінь будувати дружні відносини з однолітками і дозволяє підвищити рівень позитивних взаємовідносин.
3. Застосування елементів туризму в навчальній роботі створює можливість більш результативного впливу на успішність засвоєння знань у галузі фізичної культури, правил поведінки у природному середовищі.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. – Львів, 1997. – 327 с.
2. Бочарова Н.И. Организация краеведо-туристской деятельности старших дошкольников: метод. реком. – М.: ЦДЮТ РФ, 1992. – 44 с.
3. Грицишина Т.І. Маленькі туристи. Краєзнавство і туризм у дошкільному закладі / Упоряд. Т.Вороніна. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с.
4. Зав'ялова Т.П. Дошкольный туризм: проблемы, поиски, решения / Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2001. - №2. – С. 45-50.
5. Оценка физического и нервно-психического развития детей раннего и дошкольного возраста / Сост. Н.А. Ноткина, Л.И. Казьмина, Н.Н. Бойнович. – СПб.: Детство-Пресс, 2003. – 32 с.
6. Шарманова С.Б., Федоров А.И. Развитие познавательных способностей детей дошкольного возраста в процессе физического воспитания // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 1998. - №1. – С. 50-54.